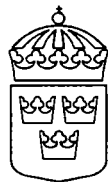

Utbildningsutskottets yttrande

1993/94:UbU6y

Kompletteringspropositionen

(prop. 1993/94:150 bil. 8)

1993/94
UbU6y

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 3 maj 1994 berett utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1993/94:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1994/95, m.m. (kompletteringspropositionen) jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna rör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i detta yttrande regeringens förslag i bilaga 8 till propositionen samt i anslutning därtill väckta motioner. Utskottet har vidare den 15 maj 1994 beslutat att till finansutskottet med eget yttrande överlämna följande motionsyrkanden som väcktes under allmänna motionstiden 1994: 1993/94:Ub607 (fp), 1993/94:Ub608 (m), 1993/94:Ub676 (s), 1993/94:Ub677 (s) yrkande 3, 1993/94:Ub679 (v), 1993/94:Ub688 (c) yrkande 3, 1993/94:Ub690 (c) yrkande 1, 1993/94:Ub714 (v) yrkandena 5, 6 och 7 samt 1993/94:Ub721 (c), vilka alla anknyter till förslag som regeringen i budgetpropositionen aviserat sin avsikt att lägga fram i kompletteringspropositionen. De nämnda motionerna behandlas också i detta yttrande.

Utbildningsinsatser på gymnasial nivå för arbetslösa

Regeringen aviserade i budgetpropositionen (prop. 1993/94:100 bil. 9 s. 15 f.) att det även nästa budgetår skulle anvisas medel till extra insatser inom gymnasieskolan och komvux mot bakgrund av den rådande arbetslösheten. Vidare aviserades ett förslag om en ny utbildningsform, utbildningscheck. Som riktvärden för planeringen angavs därvid 26 100 platser inom gymnasieskolan och 28 000 platser i komvux och med utbildningscheck.

I kompletteringspropositionen lägger regeringen nu fram sina förslag på dessa punkter.

Regeringen föreslår att ytterligare 1 469 587 000 kr anslås under anslaget Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m.

Därvid beräknas medel för statsbidrag till 26 100 platser i ett tredje gymnasieår, avsett för elever som genomgått tvåårig linje i gymnasieskolan. I första hand skall detta enligt regeringen erbjudas elever som slutför tvåårig linje våren 1994. Även ungdomar som slutfört sådan

linje våren 1993 eller 1992 och inte har gått ett tredje utbildningsår bör beredas denna utbildning om det finns plats. Statsbidrag föreslås utgå med 30 000 kr per helårsplats.

Socialdemokraterna föreslår i motion 1993/94:Fi42 (s) att medel anvisas för 30 000 platser, alltså 3 900 fler än regeringen föreslagit (yrkande 2). För dessa ytterligare platser föreslås i motionen att riksdagen skall anvisa ytterligare 117 miljoner kronor (yrkande 3).

För vuxna arbetslösa föreslår regeringen att medel avsätts motsvarande 28 000 helårsplatser. Av dessa skall enligt propositionen 20 000 platser avsättas för gymnasial utbildning och påbyggnadsutbildning inom komvux och 8 000 platser avsättas för utbildning finansierad med s.k. utbildningscheck. Regeringen framhåller att kommunerna enligt skollagen har ett grundansvar för att tillgodose behoven av utbildning i komvux. De tillkommande resurserna skall alltså användas för nya platser. Utbildning i svenska, främmande språk, naturvetenskapliga och tekniska ämnen skall prioriteras. För både komvuxplatser och utbildningscheckar föreslås ett belopp om 22 800 kr per helårsplats.

Systemet med utbildningscheck är en nyhet som regeringen introducerar för att möjliggöra insatser från olika utbildningsanordnare vid sidan av skolväsendet. Utbildningscheckarna skall t.ex. avse utbildning i främmande språk på lägst gymnasienivå och gå till anordnarna av utbildningen. Denna skall omfatta minst en termin på heltid eller två terminer på halvtid. Skolverket avses få i uppdrag att fördela utbildningscheckarna på de intresserade utbildningsanordnare som godkänns av verket. De utbildningsanordnare som kan komma i fråga är fristående skolor — däremot inte det offentliga skolväsendet —, studieförbund, folkhögskolor samt universitet och högskolor. Även utbildningsföretag kan godkännas. Anordnarna skall ha kompetenta lärare för utbildningen och kunna förete en plan för denna, omfattande innehåll, uppläggning och utbildningsmål. Regeringen avser att göra sådan ändring i studiestödsförordningen att deltagare i utbildning med utbildningscheck kan få särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Socialdemokraterna föreslår i motion 1993/94:Fi42 att riksdagen skall avslå förslaget om utbildningscheckar, som enligt deras uppfattning inte har något annat syfte än att skapa ytterligare möjligheter för privata utbildningsanordnare. Motionärerna vill i stället avsätta de medel som regeringen avsett för utbildningscheckar till utbildning inom komvux (yrkande 6). Om detta yrkande avslås vill motionärerna att systemet med utbildningscheck även skall omfatta det offentliga skolväsendet (yrkande 7).

Även Vänsterpartiet yrkar i motion 1993/94:Fi32 avslag på regeringens förslag om att införa utbildningscheckar och påpekar att den språkutbildning som efterfrågas mycket väl kan genomföras i komvux och folkhögskolan (yrkande 41). Också i motion 1993/94:Ub714 (v), som väcktes under allmänna motionstiden, yrkas avslag på förslaget om utbildningscheckar (yrkande 5).

I fråga om antalet platser föreslår Socialdemokraterna att det för extrainsatser inom komvux skall avsättas medel för 25 000 platser i

mera teoretiskt inriktad utbildning och för 15 000 platser i den yrkesinriktade delen av komvux (mot. 1993/94:Fi42 yrkande 4). Sammanlagt föreslår alltså Socialdemokraterna 40 000 platser, att jämföra med regeringens förslag om 28 000. För att bestrida kostnaderna för de platser i komvux som går utöver regeringens förslag föreslår de att riksdagen skall anvisa 560 miljoner kronor (yrkande 5). Medlen föreslås bli anvisade under anslaget Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m. (yrkande 8). Enligt sistnämnda yrkande skall medlen fördelas av Skolverket efter ansökan och i enlighet med de principer som gäller för innevarande budgetår, med möjlighet till omfördelning mellan skolformerna om så befinns nödvändigt.

Vänsterpartiet föreslår i motion 1993/94:Fi32 att drygt en miljard kronor anvisas utöver regeringens förslag för en kraftig ökning av antalet platser i komvux (yrkande 42).

Utskottet konstaterar att det innevarande läsår beräknats medel för 40 000 extra platser för ett tredje gymnasieår. Av dessa har enligt uppgift i förevarande proposition ca 26 000 platser utnyttjats. Mot den bakgrunden delar utskottet regeringens bedömning att det nu är till fyllest att medel beräknas för 26 100 platser. Utskottet vill i detta sammanhang påpeka att det anslag från vilket statsbidrag utgår för det tredje gymnasieåret är ett förslagsanslag. Statsbidrag har innevarande budgetår utgått enligt en förordning (SKOLFS 1993:15). Utskottet utgår från att det är regeringens avsikt att medlen även för budgetåret 1994/95 skall anvisas under ett förslagsanslag — även om det i kompletteringspropositionen hemställs om ett obetecknat anslag —, och att rätten till statsbidrag skall regleras i förordning.

Innevarande budgetår finns medel anvisade för 33 000 extra helårsplatser inom komvux. Av propositionen framgår att ca 25 000 av dessa har utnyttjats. Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens uppfattning att det platsantal som beräknats i kompletteringspropositionen är tillräckligt. Systemet med utbildningscheckar innebär att insatser från olika typer av utbildningsanordnare blir möjliga, vilket utskottet anser värdefullt. Utskottet kan inte ställa sig bakom förslaget att även kommuner i sitt skolväsen för vuxna skall kunna utnyttja utbildningscheckarna.

Yrkande 8 i motion 1993/94:Fi42 är enligt utskottets uppfattning tillgodosett i propositionen.

Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1993/94:Fi32 yrkandena 41 och 42, 1993/94:Fi42 yrkandena 2, 3, 4, 5, 6, 7 och 8 samt 1993/94:Ub714 yrkande 5 — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU7, rskr. 208) — till Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m. för budgetåret 1994/95 anvisar ett förslagsanslag på 1 469 587 000 kr.

Ny demokrati föreslår i motion 1993/94:Fi31 yrkande 37 att kommunernas skyldighet att erbjuda hemspråksundervisning skall slopas.

Utbildningsutskottet har avstyrkt motsvarande yrkanden vid fem tillfällen under de två senaste riksmötena (bet. 1992/93:UbU8, 1992/93:UbU3y, 1992/93:UbU5y, 1992/93:UbU6y samt 1993/94:UbU7). Riksdagen har följt utskottets förslag. Med hänvisning härtill föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet nu avstyrker yrkandet.

Förstärkt intern kontroll och rådgivning i ekonomiadministrativa frågor

I inledningen till littera C i kompletteringspropositionen redovisar regeringen sin bedömning av behovet av åtgärder mot bakgrund av att Riksrevisionsverkets granskningar av flera universitet och högskolor givit anledning till många invändningar och påpekanden. Regeringen finner det angeläget att förstärka och bredda den interna kontrollen och rådgivningsfunktionen vid universitet och högskolor och avser att ställa vissa krav på lärosätena i detta avseende.

Utskottet, som delar regeringens uppfattning att det behövs en sådan förstärkning, utgår från att arbetet inom varje lärosäte kan organiseras antingen helt genom köp av tjänster som utförs av auktoriserade revisorer eller genom samverkan mellan dessa konsulter och en intern revisionsorganisation. Rapporteringen skall i båda fallen ske direkt till styrelsen.

Bildmuseet i Umeå

Riksdagen har tidigare under detta riksmöte beslutat att anvisa 1 miljon kronor till Bildmuseet i Umeå. Medlen anvisades under elfte huvudtiteln, anslaget B 33. Bidrag till vissa museer m.m. (bet. 1993/94:KrU26, rskr. 196). Bildmuseet har Umeå universitet som huvudman. Regeringen föreslår i kompletteringspropositionen att Umeå universitet ges som ett särskilt åtagande att svara för utveckling och drift av verksamheten vid Bildmuseet. Medel för detta bör enligt regeringen anvisas under åttonde huvudtiteln, anslaget C 9. Umeå universitet: Grundutbildning, varvid anslaget B 33 under elfte huvudtiteln föreslås bli minskat med 1 000 000 kr. Regeringen föreslår vidare att ytterligare 500 000 kr anslås för Bildmuseet, vilket medför att anslaget Umeå universitet: Grundutbildning bör ökas med 1 500 000 kr.

Utskottet har inhämtat att Kulturdepartementet gjort den bedömningen att Bildmuseet bör tillföras sammanlagt 2 miljoner kronor för att satsningen skall vara meningsfull. Av nämnda belopp kommer Statens kulturråd att bidra med 500 000 kr.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag om att Umeå universitet ges som ett särskilt åtagande att

svara för utveckling och drift av verksamheten vid Bildmuseet. Utbildningsutskottet återkommer i det följande till anslagsbeloppet under Umeå universitet: Grundutbildning.

1993/94:UbU6y

Utbildningen av läkare och tandläkare

Budgetåret 1993/94 infördes ett helt nytt system för dimensionering och resurstilldelning för grundläggande högskoleutbildning. Statsmakternas styrning av utbildningsutbud och dimensionering sker numera genom det utbildningsuppdrag som för vart och ett av de statliga universiteten och högskolorna anges i regleringsbrev. De nu gällande utbildningsuppdragen avser treårsperioden 1993/94—1995/96. Där anges inom vilka utbildningsområden lärosätet kan få ersättning för s.k. helårsprestationer och vilket antal sådana som kan grunda ersättning inom resp. utbildningsområde. Vidare anges för hur många helårsstudenter lärosätet kan få ersättning (studentpeng) under ett visst läsår. Det högsta antalet ersättningsberättigade helårsprestationer och helårsstudenter har emellertid angivits med marginal i förhållande till vad som faktiskt ryms inom anslagsbeloppet. Därmed har lärosätena ett visst utrymme för egna prioriteringar när det gäller utbildningsutbudet och dimensioneringen av olika utbildningar. Dimensioneringen styrs även av att det i utbildningsuppdraget anges hur många examina av vissa slag som lärosätet skall prestera under treårsperioden. För andra lärosäten än de konstnärliga anges hur många examina omfattande minst 120 poäng som skall presteras samt antalet av vissa yrkesexamina, bland dem läkarexamen och tandläkarexamen.

Med den nya ordningen fastställs inte längre antalet nybörjarplatser i olika slags utbildning av statsmakterna.

Vid förra riksmötet godkände riksdagen de riktlinjer för utbildningsuppdragen till de olika universiteten och högskolorna som regeringen presenterat i proposition 1992/93:169 (bet. UbU14, rskr. 363). I nämnda proposition (s. 50) anförde regeringen, mot bakgrund av önskemål om ökning av läkarutbildningen i Umeå, att behovet av en eventuell ökning av läkarutbildningen måste bedömas mot en långsiktig prognos över tillgång och efterfrågan på läkararbetskraft i olika delar av landet. En sådan prognos planerades då av statsrådet Könberg och avsågs föreligga i sådan tid att hänsyn till den kunde tas i följande års budgetproposition, varför inget förslag om ökning av läkarutbildningen i Umeå fördes fram i den nyss nämnda propositionen. Utbildningsministern anförde också att en ökning av antalet avlagda läkarexamina borde kunna ske inom ramen för befintliga medel.

När det gäller tandläkarutbildningen konstaterades i samma proposition (s. 51 f.) att det fanns en stor osäkerhet i bedömningen av det framtida behovet av tandläkare. Därför föreslogs att den utökning med 10 platser i tandläkarutbildning som gjordes vid Karolinska institutet budgetåret 1992/93 inte skulle permanentas. Vidare nämndes att statsrådet Könberg planerade ett uppdrag till Socialstyrelsen att göra en förnyad bedömning av behovet av tandläkare när utformningen av det nya ersättningsystemet i tandvården klarat.

De utbildningsuppdrag som givits för perioden 1993/94—1995/96 för Karolinska institutet och de universitet som anordnar läkarutbildning resp. tandläkarutbildning innefattar angivande av vilket antal examina av resp. slag som skall presteras under treårsperioden samt för vilket antal helårsprestationer inom det medicinska resp. det odontologiska utbildningsområdet som lärosätena kan påräkna ersättning under treårsperioden.

I årets budgetproposition aviserade regeringen ett kommande förslag om minskning av utbildningsuppdragen när det gäller läkar- och tandläkarutbildning. I kompletteringspropositionen har regeringen nu lagt fram sitt förslag om detta.

Utskottet tar först upp frågan om *läkarutbildningen*.

Regeringen tillsatte i januari 1994 en arbetsgrupp med uppgift att bedöma den framtida efterfrågan på läkare vid olika antaganden om hälso- och sjukvårdens volymutveckling. Arbetsgruppens rapport (Ds 1994:57) lades fram i april. Där konstateras att antalet läkare ökar kontinuerligt fram till omkring år 2010. Därefter väntas många pensionsavgångar. Arbetsgruppen tar inte ställning till de olika alternativ som presenteras i rapporten utifrån skilda antaganden. Regeringen anför att bedömningen av efterfrågan på läkare är vansklig. Internationella jämförelser leder fram till slutsatsen att efterfrågan på läkare inte låter sig beräknas efter något objektivt mätbart "behov", utan snarare är ett resultat av nationella prioriteringar. Den viktigaste frågan när det gäller att bedöma den framtida efterfrågan på läkare är enligt regeringen antaganden om det ekonomiska utrymme som samhället medger för expansion av hälso- och sjukvården. Det tillgängliga underlaget har lett regeringen fram till slutsatsen att de beslutade utbildningsuppdragen för de medicinska områdena är alltför omfattande, varför förslag nu läggs fram om att de skall ändras så att antalet nyantagna studenter kan minskas fr.o.m. budgetåret 1994/95 med totalt 120.

De förändringar som regeringen nu föreslår innebär att anslagen och utbildningsuppdragen till Uppsala, Lunds och Göteborgs universitet samt Karolinska institutet minskas. Regeringen utgår därvid från att läkarutbildningen minskas motsvarande 120 nybörjarplatser, varav 40 avser Karolinska institutet, 20 Uppsala universitet, 40 Lunds universitet och 20 Göteborgs universitet. Inga minskningar föreslås för Umeå och Linköpings universitet. Det sistnämnda universitetet har det minsta utbildningsuppdraget i landet inom det medicinska området. När det gäller Umeå har regeringen tagit hänsyn till att det fortfarande — trots viss arbetslöshet bland läkare på andra håll i landet — finns vakanta läkartjänster i de fyra Norrlandslänen.

Socialdemokraterna, som delar regeringens uppfattning att de förra året beslutade utbildningsuppdragen för det medicinska området är för omfattande, föreslår i motion 1993/94:Fi42 yrkande 9 en minskning motsvarande sammanlagt 60 nybörjarplatser, alltså hälften så många som i regeringens förslag. Motionärerna anser att dessa 60 platser bör

fördelas med 30 på Karolinska institutet och 30 på Lunds universitet (yrkandena 10 resp. 11). Ingen minskning föreslås alltså för Uppsala och Göteborgs universitet.

Ny demokrati anser i motion 1993/94:Fi31 att ingen minskning av utbildningsuppdragen för läkarutbildningen bör göras (yrkande 28 i denna del). Motionärerna anser att de av regeringen anförda motiveringarna är klart planekonomiska och att det är ologiskt att regeringen inte föreslår minskningar av utbildningsuppdragen när det gäller arkitekter och civilekonomer, yrkesgrupper bland vilka det sedan flera år råder en omfattande arbetslöshet. De avstyrker minskningsförslagen när det gäller Uppsala universitet (yrkande 31), Lunds universitet (yrkande 32) och Karolinska institutet (yrkande 36 i denna del). För Göteborgs universitet avstyrker de regeringens minskningsförslag (yrkande 33 i denna del) och föreslår i stället en ökning av utbildningsuppdraget för det medicinska området till motsvarande 145 nybörjarplatser (yrkande 30). För denna utökning föreslår de en anslagsökning med 2 miljoner kronor (yrkande 34 i denna del).

Vänsterpartiet avstyrker i motion 1993/94:Fi32 regeringens förslag om minskat utbildningsuppdrag för det medicinska området för Göteborgs universitet (yrkande 45 i denna del).

I motion 1993/94:Fi46 (m, fp, c, kds) föreslås en ökning av utbildningsuppdraget för Göteborgs universitet när det gäller det medicinska området till 135 nybörjarplatser. Detta bör enligt motionärerna ske genom en omfördelning i landet inom det totala anslaget till läkarutbildning. Även i motion 1993/94:Fi49 (s) föreslås en ökning i Göteborg, men till 145 nybörjarplatser. I båda motionerna hävdas att Västsverige har färre läkarutbildningsplatser i förhållande till invånarantalet än någon annan region i landet och att denna situation förvärras med regeringens förslag. Vidare pekar motionärerna på den biomedicinska industrins utvecklingsmöjligheter och att den medicinska fakulteten i Göteborg har utvecklat en utbildning med naturvetenskaplig profil.

Motionerna 1993/94:Fi40 (s) och 1993/94:Fi41 (fp) tar upp behovet av att öka läkarutbildningen vid Umeå universitet så att den motsvarar en examination av 130 läkare per år i stället för nuvarande cirka 100. Motionärerna hänvisar till den i det föregående nämnda utredningen om den framtida efterfrågan på läkare, där det konstateras att pensionsavgångarna bland läkare ökar kraftigt omkring år 2010. Den därav följande bristen på läkare kommer först att uppstå i Norrland och inlandskommunerna, anför motionärerna.

Tre motioner från allmänna motionstiden pläderar för en minskning av läkarutbildningens dimensionering. Enligt motion 1993/94:Ub607 (fp) är det angeläget att vidta åtgärder för att minska det överskott som nuvarande utbildningsvolym skapar. I motion 1993/94:Ub608 (m) sägs att det är viktigt att snabbt halvera läkarutbildningens dimensionering. Detta bör inte ske genom att lägga ner en eller två fakulteter utan genom att antagning till utbildningen på nuvarande orter sker en gång per år i stället för två. Därmed kan utbildningen snabbt expandera igen när det uppstår ett ökat behov av

nya läkare från cirka år 2010 och framåt. En intagning en gång per år i stället för två förespråkas också i motion 1993/94:Ub676 (s), där motionären påtalar det samhälleliga slöseri som ligger i att utbilda högt begåvade studenter till arbetslöshet. Dimensioneringen av läkarutbildningen bör därför minskas till förmån för andra efterfrågade högskoleutbildningar, t.ex. civilingenjörsutbildning. Motionären påpekar också att det nya resurstilldelningssystemet premierar en hög genomströmning och att högskolorna kan väntas göra överintag för att säkerställa maximal ersättning, varför de kan komma att examinera fler läkare än vad som avsetts.

Utbildningsutskottet anser att en minskning av läkarutbildningen under i varje fall de närmaste åren är befogad mot bakgrund av det underlag som presenterats. En minskning motsvarande totalt 60 nybörjarplatser bör göras och i enlighet med förslaget i motion 1993/94:Fi42 fördelas med 30 platser vardera vid Karolinska institutet och Lunds universitet. Vid Uppsala och Göteborgs universitet bör däremot ingen minskning av anslagen och utbildningsuppgiften för det medicinska området företas. Utskottet kan inte ställa sig bakom förslagen om omfördelning av utbildningsplatser så att utbildningsuppgiften vid Göteborgs och Umeå universitet skulle ökas.

Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 1993/94:Fi42 yrkandena 9, 10 och 11, med anledning av regeringens förslag och motion 1993/94:Ub607 samt med avslag på motionerna 1993/94:Fi31 yrkandena 28 i denna del, 30, 31, 32, 33 och 36, de båda sistnämnda i denna del, 1993/94:Fi32 yrkande 45 i denna del, 1993/94:Fi40, 1993/94:Fi41, 1993/94:Fi46, 1993/94:Fi49, 1993/94:Ub608 och 1993/94:Ub676 godkänna vad utbildningsutskottet anfört om läkarutbildningens dimensionering.

I fråga om *tandläkarutbildningen* föreslår regeringen en minskning av utbildningsuppgiften motsvarande sammanlagt 110 nybörjarplatser, fördelade med 50 vid Karolinska institutet, 40 vid Göteborgs universitet och 20 vid Umeå universitet. Regeringen har tagit hänsyn till att de tidigare utbildningsuppgiften innebar en möjlighet till en ökad antagning i förhållande till de ramar som tidigare fastställdes av riksdagen. Underlag för regeringens ställningstagande till minskningen finns enligt propositionen tillgängligt i Socialdepartementet.

Ny demokrati avvisar i motion 1993/94:Fi31 yrkandena 28 och 33, båda i denna del, samt 35 och 36 i denna del regeringens förslag när det gäller tandläkarutbildningen. Samma principiella skäl anförs som beträffande läkarutbildningen, vilka redovisats ovan.

Vänsterpartiet avvisar i motion 1993/94:Fi32 yrkande 45 i denna del regeringens förslag beträffande Göteborgs universitet.

I motionerna 1993/94:Fi33 (fp) och 1993/94:Fi39 (s) anförs att tandläkarutbildningen i Umeå bör bibehållas på en anslagsnivå som motsvarar minst 50 intagningsplatser för budgetåret 1994/95. I motion 1993/94:Fi48 (s) avvisas regeringens förslag till minskning vid Göteborgs universitet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att tandläkarutbildningens dimensionering bör minskas. Minskningens storlek är också enligt utskottets mening väl avvägd och lämpligt fördelad mellan de lärosäten som ger utbildningen. Utskottet har noterat att det nya resurstilldelningssystemet som tillämpas för första gången i år har medfört att antagningen till tandläkarutbildning har ökat så att den med ca 10 % överstiger de planeringstal som låg till grund för anslagsberäkningen förra året (prop. 1992/93:169, bet. UbU14, rskr. 363).

Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med avslag på motionerna 1993/94:Fi31 yrkandena 28 och 33, båda i denna del, 35 och 36 i denna del, 1993/94:Fi32 yrkande 45 i denna del, 1993/94:Fi33, 1993/94:Fi39 och 1993/94:Fi48 godkänna vad regeringen förordat om tandläkarutbildningens dimensionering.

Utbildningsutskottet noterar också att regeringen fått riksdagens godkännande (prop. 1993/94:100 bil. 6, bet. SoU20, rskr. 248) att besluta om en förlängning av tandläkarutbildningen från nio till tio terminer. Detta sammanhänger med de stora svårigheterna att bereda dem som avlägger tandläkarexamen s.k. AT-tjänstgöring, vilken är en förutsättning för att få legitimation som tandläkare. Den förlängda tandläkarutbildningen avses kunna leda till legitimation direkt efter tandläkarexamen. Regeringen förutsätter enligt kompletteringspropositionen att lärosätena kommer att bereda även dem som nu befinner sig i tandläkarutbildningen och som önskar gå den tionde terminen tillfälle att göra det och därmed kunna nå legitimation utan AT-tjänstgöring. Enligt propositionen har regeringen beräknat anslagen till lärosätena utifrån detta. Regeringen förutsätter dock att landstingen kommer att anordna särskilda tjänster för AT-tjänstgöringen ytterligare några år och att dessa platser skall erbjudas i direkt anslutning till tandläkarexamen. Utbildningsutskottet vill för sin del understryka vikten av att så sker.

Utbildningsutskottets förslag i det föregående angående dimensioneringen av läkarutbildningen medför att *anslagsbeloppen* för de berörda universiteten och Karolinska institutet bör förändras i förhållande till regeringens förslag i kompletteringspropositionen.

Riksdagen har för nästa budgetår till Uppsala universitet: Grundutbildning anvisat ett reservationsanslag på 705 191 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå regeringens förslag om ändring av anslagsbeloppet.

Det av riksdagen anvisade anslagsbeloppet under Lunds universitet: Grundutbildning är för nästa budgetår 1 165 472 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Lunds universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på $(1\,165\,472\,000 - 3\,047\,000 =) 1\,162\,425\,000$ kr.

Under Göteborgs universitet: Grundutbildning har riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat 864 062 000 kr. Utskottet konstaterar att medel till odontologiska fakulteten inte beräknas under detta anslag.

Till fakultetsanslaget återkommer utskottet i det följande. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — med anledning av motion 1993/94:Fi32 yrkande 45 såvitt avser anslagsbeloppet och med avslag på motion 1993/94:Fi31 yrkande 34 såvitt avser det medicinska området till Göteborgs universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (864 062 000 — 2 897 000 =) 861 165 000 kr.

Det belopp som riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat under Umeå universitet: Grundutbildning är 594 723 000 kr. Det i det föregående förordade särskilda åtagandet beträffande Bildmuseet föranleder regeringen att föreslå en anslagsökning med 1 500 000 kronor, medan den föreslagna minskningen av tandläkarutbildningen föranleder en anslagsminskning med 1 449 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag att — med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Umeå universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (594 723 000 + 1 500 000 — 1 449 000 =) 594 774 000 kr.

Till Karolinska institutet: Grundutbildning har riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat 324 374 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Karolinska institutet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (324 374 000 — 3 047 000 — 3 621 000 =) 317 706 000 kr.

Det odontologiska fakultetsanslaget i Göteborg

Anslagen till forskning och forskarutbildning berörs inte i kompletteringspropositionen. I tre motioner — 1993/94:Fi31 (nyd) yrkandena 29 och 34 i denna del, 1993/94:Fi47 (s) och 1993/94:Fi51 (fp, m, c, kds) — anförs att anslaget till odontologiska fakulteten vid Göteborgs universitet bör ökas. Nämda anslag ingår som en del i anslaget Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.

Enligt de två sistnämnda motionerna har den odontologiska fakulteten i Göteborg drabbats hårt i samband med omläggningen av anslagsystemet förra året. Det sammanhänger med vad motionärerna kallar en felaktig fördelning som gjordes vid anslagsomläggningen år 1977 på förslag från fakulteten. När de tidigare anslagen till respektive odontologiska fakultet (som avsåg både grundutbildning och forskning) då delades upp mellan ett s.k. sektorsanslag för grundutbildning (utbildning för värdyrken) och ett fakultetsanslag (odontologiska fakulteterna) skedde uppdelningen med helt skilda procentsatser vid de olika lärosätena. För Göteborgs universitet hänfördes en större del till sektorsanslaget och en mindre del till fakultetsanslaget än vad som gjordes för de övriga berörda lärosätena. Därigenom har enligt motionärerna det odontologiska fakultetsanslaget i Göteborg under lång tid kommit att vara för lågt, medan sektorsanslaget varit högre i Göteborg än vid övriga lärosäten. Vid anslagsomläggningen förra året schabloniserades

ersättningen till lärosätena för olika utbildningar. Göteborgs universitet förlorade därvid sitt ytligt sett förmånliga resursläge när det gäller grundutbildningen, medan ingen förändring skedde beträffande fakultetsanslaget. I kombination med den nu föreslagna minskningen av utbildningsuppdraget när det gäller tandläkarutbildning drabbas den odontologiska fakulteten i Göteborg hårt, hävdar motionärerna. De åberopar en rapport från en auktoriserad revisor, som på Utbildningsdepartementets uppdrag granskat anslagens användning vid fakulteten, och hävdar att fakultetsanslaget nu skulle ha varit drygt 8 miljoner kronor högre än det är, om snedfördelningen år 1977 inte hade skett. Därvid utgår revisorn från antagandet att sektorsanslaget borde ha tillförts ungefär samma belopp per årsstudieplats i tandläkarutbildning vid Göteborgs universitet som vid Lunds universitet. I motion 1993/94:Fi51 hemställs att anslaget Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning för budgetåret 1994/95 ökas med 8,1 miljoner kronor med motsvarande minskning av anslagen för odontologisk forskning vid övriga universitet och högskolor. I motionerna 1993/94:Fi31 yrkande 29 och 1993/94:Fi47 begärs ett tillkännagivande om behovet av att korrigera de felaktigheter som drabbat fakulteten. Enligt motion 1993/94:Fi31 yrkande 34 i denna del bör anslaget Göteborgs universitet: Grundutbildning ökas med 10 miljoner kronor, varav 8 miljoner avser odontologiska fakulteten.

Riksdagen behandlade ett motsvarande motionsyrkande vid förra riksmötet (bet. 1992/93:UbU15 s. 84). Utskottet konstaterade då att motionärernas beskrivning av anslagsuppdelningen år 1977 var riktig. Vidare påpekade utskottet att liknande problem på grund av tidigare felaktigheter kan förekomma på andra håll inom universitet och högskolor och att man inom regeringskansliet, enligt vad utskottet erfarit, övervägde möjligheterna att lösa de problem av detta slag som hade uppkommit. Utskottet var inte berett att anvisa de ytterligare medel till odontologiska fakulteten i Göteborg som begärts i motionen.

Utskottet har med anledning av de förevarande motionsyrkandena inhämtat ytterligare upplysningar från Utbildningsdepartementet angående anslagsuppdelningen år 1977 och anslagens förändringar under åren därefter. Den andel av det tidigare gemensamma anslaget för odontologisk grundutbildning och forskning som på förslag av resp. lärosäte hänfördes till sektorsanslaget varierade kraftigt mellan lärosätena. Göteborgs universitet valde att dit hänföra 69 %, medan motsvarande andel för Karolinska institutet var 65 %, för Lunds universitet 61 % och för Umeå universitet 45 %. Om samma belopp per årsstudieplats skulle ha överförts till sektorsanslaget för Göteborgs universitet som det som överfördes för Lunds universitet, knappt 17 000 kr, skulle detta för Göteborgs del ha inneburit att knappt 55 % av det tidigare samlade anslaget skulle ha överförts till grundutbildningen. Det är därför enligt utskottets mening missvisande att hävda att beloppet rätteligen borde ha varit just det som Göteborgs universitet numera har valt till utgångspunkt för jämförelserna. Vidare infördes år 1979 en ny utbildningsplan för tandläkarlinjen, vilket medförde vissa kostnadsförändringar, bl.a. fick Göteborgs universitet budgetåret 1982/83 ett

visst påslag för att klara den nya utbildningsanordningen (prop. 1982/93:100 bil. 10 s. 434). Budgetåret 1984/85 beslutades om en neddragning på tandläkarutbildningen, vilket föregicks av att Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) tillsammans med de odontologiska fakulteterna gick igenom de budgetmässiga konsekvenserna. Vid detta tillfälle föreslogs ingen justering av Göteborgs universitets anslag. År 1984 skedde en anslagsomläggning som innebar att anslaget Vissa tandvårdskostnader förstärktes genom en omfördelning av medel från sektorsanslaget och fakultetsanslaget. En förhållandevis större andel fördes vid Göteborgs universitet över från fakultetsanslaget till tandvårdsanslaget, jämfört med övriga berörda lärosäten. Denna omläggning skedde i samförstånd med berörda universitet utan att därvid några förslag framfördes om att ta hänsyn till gamla felräkningar.

Det är således enligt utskottets mening ogörligt för riksdagen att avgöra i vilken utsträckning det för nästa budgetår anvisade anslaget till odontologiska fakulteten i Göteborg kan anses vara felaktigt. Det är också — vilket utskottet anförde även vid förra årets behandling av frågan — troligt att problem av liknande slag förekommer även på andra håll i universitets- och högskolesystemet. För riksdagen måste det centrala vara att i nuläget och inför kommande planeringsperiod bedöma vilka resurser som bör avsättas för grundutbildning inom olika utbildningsområden och för forskning och forskarutbildning inom olika fakultetsområden, och hur de bör fördelas mellan olika lärosäten. För fakulteternas del skedde detta vid förra årets beslut med anledning av forskningspropositionen (prop. 1992/93:170, bet. UbU15, rskr. 388).

En omfördelning mellan de odontologiska fakulteterna, så att Göteborgsfakulteten tillförs 8 miljoner kronor, skulle leda till att denna fakultet får ett betydligt större anslag än motsvarande fakulteter vid Lunds och Umeå universitet.

Utskottet, som utgår från att regeringen inför varje ny budgetperiod — och vid behov även däremellan — gör bedömningar och lägger fram förslag till riksdagen om eventuella behövliga förändringar, anser att finansutskottet bör avstyrka motionerna 1993/94:Fi31 yrkandena 29 och 34 i denna del, 1993/94:Fi47 och 1993/94:Fi51.

Dramatiska institutet

Regeringen föreslår en ökning av anslaget Dramatiska institutet: Grundutbildning med 1 620 000 kr. Den föreslagna ökningen motsvaras av en ökning av institutets utbildningsuppdrag med sex helårsstudenter budgetåret 1994/95. Regeringens motivering är att Dramatiska institutets pågående förnyelsearbete, som hittills kunnat finansieras inom givna ramar, var planerat att nästa år finansieras bl.a. genom en minskning av lokalkostnaderna. Denna minskning kommer Dramatiska institutet nu inte att kunna genomföra på grund av regeringens förslag till samlad lokalisering av de konstnärliga utbildningarna i Stockholm.

Utskottet har tagit del av Dramatiska institutets skrivelse med begäran om denna medelförstärkning. Enligt skrivelsen, som ingavs den 13 april 1994, har Dramatiska institutet de senaste två åren genomfört en radikal volymökning och framför allt en avgörande kvalitetshöjning inom sin mest kostnadskrävande verksamhetsdel. Regi- och skivartutbildningar inom film/TV har ökat från tidigare 1,5 nybörjarplatser per år till 17 nybörjarplatser per år. Utbildningsdepartementets ansträngningar att ordna adekvata lokaler för Dramatiska institutet i samband med ett konstnärligt campus har ingripit i institutets planering, som varit att genom flyttning till andra lokaler i det nuvarande filmhuset eller genom omförhandling frigöra bundna hyresmedel. Den genomförda expansionen inom dyrare program skulle enligt skrivelsen kunna balanseras av ett tillskott även inom billigare utbildningsinriktningar.

Utskottet behandlar regeringens förslag när det gäller lokalförsörjning för de konstnärliga utbildningarna i Stockholm — utom Konsthögskolan — i betänkandet 1993/94:UbU12.

Det föreslagna anslagsbeloppet motsvarar den ersättning per helårsstudent som i övrigt gäller för Dramatiska institutet och som är den högsta ersättning som förekommer inom den grundläggande högskoleutbildningen.

Utskottet anser att det pågående förnyelsearbetet inom Dramatiska institutet är angeläget och inte bör få hindras av att planeringen för lokalförsörjningen kommit i ett nytt läge. Med hänsyn till detta anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag om ytterligare 1 620 000 kr till Dramatiska institutet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 samt den därmed sammanhängande ökningen av utbildningsuppdraget med sex helårsstudenter.

Ökade insatser i övrigt i den grundläggande högskoleutbildningen

I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen (prop. 1993/94:100 bil. 9 s. 15 f.) framlägger regeringen förslag om medel för att bereda ca 21 500 ytterligare studenter plats vid universitet och högskolor budgetåret 1994/95 i s.k. sommaruniversitet/sommarhögskola, basår och distansutbildning. Ytterligare 199 000 000 kr föreslås bli anvisade under anslaget Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. för detta. Regeringen räknar med att ca 20 000 studenter skall kunna beredas plats sommartid inom kurser om lägst 5 och högst 10 poäng, hämtade ur lärosätenas ordinarie kursutbud. Vidare skall s.k. basår kunna anordnas i samma omfattning som innevarande budgetår, dvs. ca 1 500 platser. För distansutbildning har medel redan anvisats under nämnda anslag för nästa budgetår. Regeringen ser sommaruniversitet/sommarhögskola, basår och distansutbildning som åtgärder vilka kompletterar varandra och som bör kunna bereda sammanlagt ca 21 500 studenter utbildningsplats, utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen.

För alla tre studieformerna gäller att lärosätena kan få ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer inom ramen för redan anvisade

takbelopp. Fr.o.m. nästa budgetår ingår i ersättningen för helårsstudenter även medel för lokalkostnader. I den mån lärosätena kan genomföra verksamhet av dessa slag därutöver, skall de kunna tilldelas medel av regeringen ur anslaget Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. I det senare fallet utgår ersättning exkl. lokalhyror.

I motion 1993/94:Ub714 (v), som väcktes under allmänna motionstiden, föreslås att riksdagen hos regeringen skall begära en *utredning av frågan om sommaruniversitet* (yrkande 7). Motionärerna vill inte bakvägen medverka till en omläggning av terminsuppdelningen med fler terminer och krav på intensivare studier. Enligt deras mening bör en mer långsiktig sommaruniversitetsmodell utarbetas mer i detalj, varvid effekterna för den sociala snedrekryteringen, studenternas skuldsättning samt möjligheterna till flexiblare regler för studieuppehåll under andra delar av året beaktas. Utredningen bör remissbehandlas.

Utskottet konstaterar att ett flertal universitet och högskolor — på inbjudan av Utbildningsdepartementet — redan planerar verksamhet under den förestående sommaren. Utbildningsutskottet anser inte att riksdagen bör begära en sådan utredning som föreslås i motion 1993/94:Ub714 yrkande 7 och förordar att finansutskottet föreslår riksdagen att avslå yrkandet.

Socialdemokraterna föreslår i motion 1993/94:Fi42 yrkande 12 ytterligare 15 miljoner kronor under det aktuella anslaget för 500 platser till det naturvetenskapligt-tekniska basåret utöver dem som regeringen föreslagit. I samma motion yrkande 13 föreslår de 125 miljoner kronor för ytterligare 3 500 platser i högskolan, varav 500 platser inom yrkesteknisk högskoleutbildning (YTH). Yrkande 16 i motionen avser 18 miljoner kronor utöver regeringens förslag till stöd för ökad distansutbildning. Motionärernas förslag innebär alltså sammanfattningsvis att anslaget Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. skall tillföras 158 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit.

Utskottet erinrar om att riksdagen nyligen tagit ställning till motsvarande motionsyrkanden, väckta med anledning av budgetpropositionen (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287). Den medelsram som regeringen föreslagit är enligt utskottets bedömning tillräcklig för den utökning av verksamheten vid universitet och högskolor — i form av sommaruniversitet, basår och distansutbildning — som det är realistiskt att räkna med att lärosätena kan genomföra med hänsyn till kvalitetsanspråk, planeringstid och personella resurser.

Utbildningsutskottet anser därför att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1993/94:Fi42 yrkandena 12, 13 och 16 till *Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (468 572 000 + 199 000 000 =) 667 572 000 kr.

Under allmänna motionstiden väcktes tre motioner — 1993/94:Ub677 (s) yrkande 3, 1993/94:Ub679 (v) och 1993/94:Ub688 (c) yrkande 3 — om att *Högskolan i Gävle/Sandviken* bör få anordna *sommaruniversitet*.

1993/94:UbU6y

Utskottet konstaterar att Utbildningsdepartementet tidigt under vårterminen erbjudit alla statliga universitet och högskolor tillfälle att ansöka om medel för sommaruniversitetsverksamhet ur det nyss nämnda anslaget. Utskottet anser inte att riksdagen bör göra något uttalande om sådan verksamhet vid en viss högskola. Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör avstyrka de nämnda motionsyrkandena.

Trainee-utbildning

I enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen (prop. 1993/94:100 bil. 9 s. 15 f.) framlägger regeringen i kompletteringspropositionen förslag om en ny utbildningsform, kallad trainee-utbildning. Därmed menas en ettårig lärlingsutbildning för arbetslösa som genomgått gymnasieskola. Syftet är att kombinera arbetsplats- eller företagspraktik och kvalificerad teoretisk utbildning som anordnas av universitet, högskola, komvux eller andra utbildningsanordnare. Den teoretiska utbildningen skall öka den arbetssökandes kompetens inom ett ämne som är relevant för praktiken på företaget. Regeringen har beräknat medel för vuxenstudiestöd för arbetslösa (SVUXA) för deltagarna i trainee-utbildningen.

Regeringen beslutade den 21 april 1994 att en särskild utredare skall utreda frågor om kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Utredningsuppdraget anknyter till förslagen i proposition 1993/94:177, som utbildningsutskottet behandlar i betänkande 1993/94:UbU12. I direktiven till utredaren (dir. 1994:36) ingår även att administrera den trainee-utbildning som föreslås i kompletteringspropositionen. Utredaren skall senast den 1 september 1994 redovisa uppdraget i den delen.

För trainee-utbildningen föreslår regeringen att ett nytt reservationsanslag, benämnt Försöksverksamhet med trainee-utbildning, förs upp på statsbudgeten för 1994/95 med 22 800 000 kr. Beloppet avser 1 000 trainee-platser, vilket ger en medelsram per plats på 22 800 kr, dvs. samma belopp som för de extra platserna inom komvux och med utbildningscheck. Regeringen anser att även medel under det i det föregående behandlade anslaget Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. skall kunna användas för trainee-utbildning.

Vänsterpartiet föreslår i motion 1993/94:Fi32 yrkande 44 att verksamheten skall starta först vårterminen 1995, varför endast halva det föreslagna beloppet bör anvisas för budgetåret 1994/95. De anser regeringens förslag intressant, men menar att det kräver ytterligare utredning bl.a. av frågan hur ett trainee-system påverkas av eller påverkar det ordinarie antagningsystemet inom universitet och högskolor.

Socialdemokraterna yrkar i motion 1993/94:F142 att kostnaderna för trainee-utbildning skall begränsas till det föreslagna nya anslaget, och att alltså medel under anslaget Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. inte skall få tas i anspråk för detta (yrkande 15).

I motion 1993/94:Ub690 (c) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande till regeringen om att Högskolan i Trollhättan/Uddevalla bör få genomföra trainee-utbildning, och att detta bör ske på sådant sätt att den blir en komplettering till den s.k. coop-modell som högskolan tillämpar i ett ingenjörsprogram och ett ekonomiprogram.

Under allmänna motionstiden yrkades i motion 1993/94:Ub714 (v) avslag på regeringens förslag om trainee-utbildning (yrkande 6).

Utskottet ser liksom regeringen trainee-utbildningen som en utveckling av kombinationer mellan teori och praktik på hög nivå av intresse även bortom de arbetsmarknadspolitiska motiven. De begränsningar som föreslås i motionerna 1993/94:Ub32 och 1993/94:Ub42 är enligt utskottets mening inte behövliga. Riksdagen bör inte göra några uttalanden om vilka högskolor som skall delta i trainee-verksamheten. Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motionsyrkandena.

Övrigt

I motion 1993/94:Ub721 (c), som väcktes under allmänna motionstiden, begärs ett tillkännagivande av riksdagen angående behovet av *entreprenörutbildning vid Högskolan i Karlstad*. Motionären anser att en sådan utbildning bör vara bred och omfatta bl.a. ekonomi, teknik, juridik, arbetsvetenskap, EU-kunskap och språk. En sådan utbildning bör enligt hans mening kunna erbjudas vid Högskolan i Karlstad inom ramen för de utbildningsinitiativ i form av utbildningscheck och trainee-utbildning som regeringen skisserat.

Utbildningsutskottet noterar att statliga högskolor avses kunna bli tilldelade utbildningscheckar för utbildning för arbetslösa. Den teoretiska delen i en trainee-utbildning kan också enligt regeringens förslag anordnas av en statlig högskola. Utskottet anser emellertid inte att riksdagen bör göra några uttalanden om viss utbildning eller viss ort för vare sig utbildningscheckar eller trainee-utbildning. Utbildningsutskottet anser därför att finansutskottet bör avstyrka motion 1993/94:Ub721.

Stockholm den 19 maj 1994

På utbildningsutskottets vägnar

Hans Nyhage

I beslutet har deltagit: Hans Nyhage (m), Lena Hjelm-Wallén (s), Rune Rydén (m), Bengt Silfverstrand (s), Margitta Edgren (fp), Berit Löfstedt

(s), Marianne Jönsson (c), Krister Örnfjäder (s), Bo Arvidson (m), Eva Johansson (s), Ingrid Näslund (kds), Stefan Kihlberg (nyd), Jan Björkman (s), Ulf Melin (m) och Kristina Persson (s).

1993/94:UbU6y

Från Vänsterpartiet, som inte företräds av någon ordinarie ledamot i utskottet, har suppleanten Björn Samuelson (v) närvarit vid den slutliga behandlingen av ärendet.

Avvikande meningar

1. Lena Hjelm-Wallén, Bengt Silfverstrand, Berit Löfstedt, Krister Örnfjäder, Eva Johansson, Jan Björkman och Kristina Persson (alla s) anser

dels att utskottet i sitt yttrande under avsnittet Utbildningsinsatser på gymnasial nivå för arbetslösa bort ta en annan ställning. De anser att utskottet bort tillstyrka att medel under anslaget *Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m.* anvisas för 30 000 extra platser för ett tredje gymnasieår och för 40 000 extra platser i komvux, varför anslaget sammanlagt bort uppgå till (48 187 000 + 900 000 000 + 1 230 000 000 =) 2 178 187 000 kr. Av platserna i komvux bör enligt deras mening ca 25 000 användas för att möjliggöra utbildning motsvarande dagens krav på kunnsighet efter gymnasiestudier i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap, medan ca 15 000 platser bör användas för att öka utbudet inom komvux av yrkesinriktade kurser på gymnasienivå. Vidare anser de att utskottet bort avstyrka förslaget om systemet med utbildningscheck, eller, i andra hand, föreslå att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att även kommuner skall kunna konkurrera på marknadsmässiga villkor om utbildningscheckarna med andra utbildningsanordnare.

dels att den del av utskottets yttrande, under avsnittet Ökade insatser i övrigt i den grundläggande högskoleutbildningen, som börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "667 572 000 kr" bort ha följande lydelse:

Det står klart såväl för regeringen som för utskottet att insatser utöver vad som beslutades förra året, då de treåriga utbildningsuppdragen fastställdes, är både möjliga och nödvändiga för budgetåret 1994/95. De förenklade anslagsframställningarna från framför allt de mindre och medelstora högskolorna visar att dessa har kapacitet att ta emot fler studenter än de nu har utbildningsuppdrag och anslag för. Behovet är uppenbart, både med hänsyn till de utbildningssökandes efterfrågan och till det stora behovet av kompetenshöjning i samhället. Därtill kommer det för närvarande svåra läget på arbetsmarknaden. Utskottet anser att den medelsram som regeringen nu föreslagit inte är tillräcklig. Enligt utskottets uppfattning bör dimensioneringen fr.o.m. budgetåret 1994/95 ökas med 3 000 helårsplatser inom utbildning av i genomsnitt tre års längd. Det bör ankomma på regeringen att fördela medel för detta mellan lärosätena, varvid de ökade resurserna i första hand bör gå till de mindre och medelstora högskolor som anser sig

kunna erbjuda fler utbildningsplatser. Därutöver bör medel avsättas för en ökning av YTH med 500 platser och av basår med 500 platser utöver regeringens förslag samt för en ökning av distansutbildningen.

Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — med bifall till motion 1993/94:Fi42 yrkandena 12, 13 och 16 och med anledning av regeringens förslag till *Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (468 572 000 + 199 000 000 + 158 000 000 =) 825 572 000 kr.

dels att den del av utskottets yttrande under avsnittet Trainee-utbildning som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "avstyrka motionsyrkandena" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag om ett nytt anslag för försöksverksamhet med *trainee-utbildning* och avstyrka motionerna 1993/94:Fi32 yrkande 44 och 1993/94:Ub714 yrkande 6. Riksdagen bör inte göra några uttalanden om vilka högskolor som skall delta i verksamheten, varför finansutskottet bör föreslå riksdagen att avslå motion 1993/94:Ub690 yrkande 1. Kostnaden för försöksverksamheten bör begränsas till det föreslagna nya anslaget. Anslaget *Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* bör således inte få tas i anspråk för trainee-utbildning. Detta anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 1993/94:Fi42 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

2. Hans Nyhage (m), Rune Rydén (m), Margitta Edgren (fp), Marianne Jönsson (c), Bo Arvidson (m), Ingrid Näslund (kds) och Ulf Melin (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande under avsnittet Utbildningen av läkare och tandläkare som börjar med "Utbildningsutskottet anser att" och slutar med "läkarutbildningens dimensionering" bort ha följande lydelse:

Utbildningsutskottet anser att en minskning av *läkarutbildningens* dimensionering under i varje fall de närmaste åren är befogad mot bakgrund av det underlag som presenterats. Utskottet förordar att läkarutbildningen minskas vid Karolinska institutet, Uppsala universitet och Lunds universitet i enlighet med regeringens förslag. Däremot anser utskottet inte att regeringens förslag om minskning av läkarutbildningen i Göteborg bör genomföras, eftersom antalet läkarutbildningsplatser i förhållande till invånarantalet är mindre i Västsverige än i övriga regioner. Den medicinska utbildningen vid Göteborgs universitet har också stor betydelse för den biomedicinska industrins utvecklingsmöjligheter.

Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motionerna 1993/94:Fi31 yrkande 33 i denna del, 1993/94:Fi32 yrkande 45 i denna del, med anledning av regeringens förslag och motion 1993/94:Fi42 yrkandena 9, 10 och 11 och med

avslag på motionerna 1993/94:Fi31 yrkandena 30, 31, 32 och 36 i denna del, 1993/94:Fi40, 1993/94:Fi41, 1993/94:Fi46, 1993/94:Fi49, 1993/94:Ub607, 1993/94:Ub608 och 1993/94:Ub676 godkänna vad utbildningsutskottet anfört om läkarutbildningens dimensionering.

dels att den del av utskottets yttrande under samma avsnitt som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "1 162 425 000 kr" bort ha följande lydelse:

Riksdagen har för nästa budgetår till Uppsala universitet: Grundutbildning anvisat ett reservationsanslag på 705 191 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag att — med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Uppsala universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (705 191 000 — 2 031 000 =) 703 160 000 kr.

Det av riksdagen anvisade anslagsbeloppet under Lunds universitet: Grundutbildning är för nästa budgetår 1 165 425 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag att — med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Lunds universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (1 165 472 000 — 4 062 000 =) 1 161 410 000 kr.

dels att den del av utskottets yttrande under samma avsnitt som börjar med "Till Karolinska" och slutar med "317 706 000 kr" bort ha följande lydelse:

Till Karolinska institutet: Grundutbildning har riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat 324 374 000 kr. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag att — med ändring av riksdagens tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Karolinska institutet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (324 374 000 — 7 683 000 =) 316 691 000 kr.

3. Stefan Kihlberg (nyd) anser

dels att den del av utskottets yttrande under avsnittet Hemspråksundervisningen som börjar med "Utbildningsutskottet har" och slutar med "avstyrker yrkandet" bort ha följande lydelse:

Utbildningsutskottet har inte funnit några belägg för att hemspråksundervisningen skapar tvåspråkiga medborgare, och det har heller aldrig varit syftet. Kostnaderna för hemspråksundervisningen i skolan kan inte försvaras, när man inte kan påvisa några positiva effekter som står i proportion till kostnaderna. Hemspråksundervisningen i skolans regi är inte föreskriven i lag. Regeringen bör göra sådana ändringar i berörda författningar, bl.a. grundskoleförordningen, att kommunerna fullständigt befrias från sina skyldigheter att anordna hemspråksundervisning. Utskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med anledning av motion 1993/94:Fi31 yrkande 37 som sin mening ge regeringen till känna vad utbildningsutskottet här anfört.

dels att den del av utskottets yttrande under avsnittet Utbildning av läkare och tandläkare som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "tandläkarutbildningens dimensionering" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens förslag återspeglar ett planekonomiskt tänkande som inte bör få prägla utbildningspolitiken. Att prognosticera framtida behov av arbetskraft inom olika samhällsområden är en omöjlig uppgift. Alla hittillsvarande prognoser har en sak gemensamt — de har alla slagit fel. Det har inte blivit lättare i en allt snabbare omvärldsutveckling när arbetskraften dessutom i allt större utsträckning rör sig fritt över nationella gränser. Det är för övrigt en förlegad uppfattning att tandläkare endast kan arbeta inom tandvården. I allt större utsträckning och allt snabbare takt öppnas nya arbetsområden inom såväl forskning som näringsliv, exempelvis inom biomedicin, miljö och humanekologi. Riksdagen bör därför inte besluta om någon minskning av *tandläkarutbildningens* dimensionering.

Utbildningsutskottet anser således att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med bifall till motion 1993/94:Fi31 yrkandena 28 och 33, båda i denna del, 35 och 36 i denna del och med anledning av motionerna 1993/94:Fi32 yrkande 45 i denna del, 1993/94:Fi33, 1993/94:Fi39 och 1993/94:Fi48 avslå regeringens förslag när det gäller tandläkarutbildningens dimensionering.

dels att den del av utskottets yttrande under samma avsnitt som börjar med "Under Göteborgs" och slutar med "317 706 000 kr" bort ha följande lydelse:

Under Göteborgs universitet: Grundutbildning har riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat 864 062 000 kr. Utskottet konstaterar att medel till odontologiska fakulteten inte beräknas under detta anslag. Utskottet återkommer till fakultetsanslaget i det följande. Utbildningsutskottet anser att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med anledning av motionerna 1993/94:Fi31 yrkande 34 såvitt avser det medicinska området och 1993/94:Fi32 yrkande 45 såvitt avser anslagsbeloppet, avslå regeringens förslag om ändring av anslagsbeloppet under Göteborgs universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95.

Det belopp som riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat under Umeå universitet: Grundutbildning är 594 723 000 kr. Det i det föregående förordade särskilda åtagandet beträffande Bildmuseet föranleder regeringen att föreslå en anslagsökning med 1 500 000 kr, som utskottet tillstyrker. Utskottet kan däremot inte biträda regeringens förslag att minska anslaget med 1 449 000 kr och samtidigt minska utbildningsuppdraget när det gäller tandläkarutbildning. Utbildningsutskottet anser därför att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Umeå universitet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på $(594\,723\,000 + 1\,500\,000 =) 596\,223\,000$ kr.

Till Karolinska institutet: Grundutbildning har riksdagen för budgetåret 1994/95 anvisat 324 374 000 kr. Med hänvisning till vad utskottet anfört om läkarutbildningens resp. tandläkarutbildningens dimensionering

ring anser utbildningsutskottet att finansutskottet bör föreslå riksdagen att — med ändring av sitt tidigare beslut (bet. 1993/94:UbU8, rskr. 287) — till Karolinska institutet: Grundutbildning för budgetåret 1994/95 anvisa ett reservationsanslag på (324 374 000 — 3 047 000 =) 321 327 000 kr.

4. Ingrid Näslund (kds) och Stefan Kihlberg (nyd) anser att den del av utskottets yttrande under avsnittet Det odontologiska fakultetsanslaget i Göteborg som börjar med "Det är således" och slutar med "och 1993/94:Fi51" bort ha följande lydelse:

Det är således enligt utskottets mening ogörligt för riksdagen att avgöra i vilken utsträckning det för nästa budgetår anvisade *anslaget till odontologiska fakulteten i Göteborg* kan anses vara felaktigt på grund av det beslut som fattades år 1977. Utskottet kan emellertid konstatera att den odontologiska utbildningen och forskningen vid Göteborgs universitet genom schabloniseringen av ersättningsystemet för grundutbildningen och genom den nu föreslagna minskningen av tandläkarutbildningens dimensionering för nästa budgetår kommer att disponera över väsentligt mindre resurser än tidigare. Den forskningsverksamhet som bedrivs vid fakulteten har varit mycket framgångsrik och expansiv. Genom den uppkomna ekonomiska situationen kommer den på kort sikt att påverkas allvarligt, och på lång sikt blir verkningarna förödande. Detta får också återverkningar på grundutbildningen och rekryteringen till denna.

Utbildningsutskottet anser därför att finansutskottet bör föreslå riksdagen att med anledning av motionerna 1993/94:Fi31 yrkandena 29 och 34 i denna del, 1993/94:Fi47 och 1993/94:Fi51 begära att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om förstärkning av anslaget Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning genom omfördelning, så att den odontologiska fakulteten i Göteborg får ett med övriga sådana fakulteter likvärdigt ekonomiskt utrymme.

Särskilt yttrande

1. Utbildningen av läkare och tandläkare

Stefan Kihlberg (nyd) anför:

Min principiella grundinställning är att riksdagen inte skall besluta om minskning av vare sig läkarutbildningens eller tandläkarutbildningens dimensionering. När det gäller läkarutbildningen har jag dock valt att ansluta mig till Socialdemokraternas yrkande, eftersom mitt förslag inte visade sig kunna vinna majoritet i utskottet och en mindre nedskärning ur mitt perspektiv är att föredra framför den större som regeringen föreslagit.

Lena Hjelm-Wallén, Bengt Silfverstrand, Berit Löfstedt, Krister Örnfjäder, Eva Johansson, Jan Björkman och Kristina Persson (alla s) anför:

Vi hänvisar till betänkande 1993/94:UbU12, där vi i reservation 8 har redovisat vår inställning till samlokalisering av de konstnärliga utbildningarna i Stockholm.

Meningsyttring av suppleant

Meningsyttring får avges av suppleant från Vänsterpartiet, eftersom partiet inte företräds av ordinarie ledamot i utskottet.

Björn Samuelson (v) anför:

Jag anser att regeringens förslag när det gäller utbildningsinsatser på gymnasial nivå för arbetslösa är alldeles otillräckliga. Det är svårt att se fördelen med utbildningschecksystemet. Däremot finns det ett väl dokumenterat behov av vanliga utbildningsplatser inom såväl komvux som folkhögskolan, och det är fullt möjligt att inom dessa erbjuda exempelvis de språkutbildningar som efterfrågas. Därför anser jag att utbildningsutskottet bort förorda att finansutskottet föreslår riksdagen att avslå regeringens förslag om utbildningscheck och att under anslaget *Bidrag till viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet m.m.* anvisa 1 074 000 000 kr utöver regeringens förslag eller således 2 543 587 000 kr.

I fråga om dimensioneringen av läkar- och tandläkarutbildningarna anser jag, bl.a. efter de uppvaktningar som olika intressenter i dessa utbildningar gjort, att det underlag regeringen presenterat är bristfälligt och att analys saknas. Egentligen borde riksdagen därför avslå regeringens förslag och invänta ett bättre underbyggt sådant. I andra hand bör riksdagen enligt min mening bifalla Vänsterpartiets motionsyrkande om att inte minska dessa utbildningar i Göteborg.

Vänsterpartiet välkomnar en ökad användning av svenska universitet under sommarmånaderna, inte minst i rådande arbetsmarknadsläge då många studenter bara har arbetslöshet att se fram emot under sommaren. Ett sommaröppet universitet måste också ses ur ett långsiktigt perspektiv. Effekterna för den sociala snedrekryteringen, studenternas skuldsättning m.m. måste beaktas. Vi anser att det behövs en *utredning om sommaruniversitet* och att denna bör remissbehandlas.

Det är svårt att med det beslutsunderlag regeringen presenterat överblicka effekterna av det i och för sig intressanta förslaget om *traineeutbildning*. Frågan bör bl.a. ställas hur ett sådant system påverkas av eller påverkar det ordinarie antagningssystemet till högskolan. För att dessa frågor skall kunna utredas bör enligt min mening traineeförsöket inledas först från vårterminen, vilket medför att anslaget kan minskas till hälften i förhållande till regeringens förslag.